

Θεατρικό παιχνίδι

Της Αλίκης Κατσαβού

Υπάρχουν πολλές απόψεις για το τι είναι ή τι θα 'πρεπε να είναι το θεατρικό παιχνίδι. Θα είμαστε πάντως ακριβείς αν πούμε ότι το θεατρικό παιχνίδι είναι η μορφή εκείνη του δράμενου που προκύπτει από ελεύθερους αυτοσχεδιασμούς με ή χωρίς λόγο, βασισμένο στα βιώματα και τα αισθήματα των συμμετε-χόντων. Μια βασική διαφορά του με το ίδιο το θέατρο είναι ότι δεν στοχεύει στην παρά-σταση του γεγονότος αλλά απλά και μόνο αρκείται στη βίωσή του από τους συμμετέ-χοντες (καμιά φορά ακόμα κι αυτή η διαφορά ξεπερνιέται και έχουμε δει παραστάσεις που προκύπτουν από το θεατρικό παιχνίδι). Τις περισσότερες φορές ακόμα κι ο θεατής στο θεατρικό παιχνίδι (αν υπάρχει) είναι μέρος του παιχνιδιού. Εξάλλου το πιθανότερο είναι ότι την επόμενη στιγμή θα μεταμορφωθεί σε συμπαίκτη. Κατά τ' άλλα το Θεατρικό Παιχνίδι και το Θέατρο μοιράζονται πολλούς στόχους και κανόνες. Στον πυρήνα της θεατρικής πράξης κρύβεται το παιχνίδι, ενώ η δράση και η επικοινωνία είναι συστατικά της, όπως ακριβώς και στο θεατρικό παιχνίδι.

Το παραπάνω σχήμα μας δείχνει τις σχέσεις που έχουν το θέατρο, η εκπαίδευση και το παιχνίδι. Και τα τρία συναντιούνται στον χώρο του Εκπαιδευτικού Θεατρικού Παιχνιδιού. Θα μπορούσε βέβαια κάποιος να αντιτάξει ότι το θέατρο είναι εξ'ορισμού ένα παιχνίδι, αλλά το παραπάνω σχήμα γίνεται μόνο για μια γενική εικονοποίηση των σχέσεων, στην πραγματικότητα οι σχέσεις αυτές μπορούν να γίνουν ακόμα πιο πολύπλοκες.

Χρησιμότητα

Το θεατρικό παιχνίδι επιτρέπει στον άνθρωπο να εκφραστεί συνολικά, να διοχετεύσει δημιουργικά την ενέργειά του, να ευαισθητοποιηθεί και να επικοινωνήσει. Επιπλέον δυναμώνει και δίνει μια ομάδα που πρόκειται να δουλέψει μαζί π.χ. σε μια θεατρική παράσταση.

Πεδία εφαρμογής

Το Θεατρικό Παιχνίδι έχει χρησιμοποιηθεί μέχρι σήμερα για την ψυχοσωματική κινητοποίηση του παιδιού, στην δραματοθεραπεία και φυσικά μπορεί να αξιοποιηθεί στη διδακτική πρακτική σαν μέσο διδασκαλίας.

Η δομή ενός θεατρικού παιχνιδιού.

Ένα απλό μοντέλο δραστηριότητας θεατρικού παιχνιδιού είναι το εξής:

χαλάρωση >>> σωματικές ασκήσεις >>> ερέθισμα >>> αυτοσχεδιασμοί >>> χαλάρωση

Η προαναφερθείσα δομή θεατρικού παιχνιδιού δεν είναι ούτε περιοριστική ούτε φυσικά η μοναδική. Ο κάθε εμπυχωτής-παιδαγωγός θα προσαρμόσει το θεατρικό παιχνίδι στα μέτρα, τις ανάγκες και τις επιθυμίες της ομάδας του.

Το ερέθισμα για το Θεατρικό Παιχνίδι είναι το "μαγικό εάν" (π.χ. «εάν ζούσαμε στο φεγγάρι τι θα κάναμε;») ή αν προτιμάτε το «ας υποθέσουμε» (π.χ. «ας υποθέσουμε ότι είμαστε στον στρατό του Μεγάλου Αλεξάνδρου λίγο πριν τη μάχη»). Αυτά αποτελούν τη σπίθα που πυροδοτεί τη δράση.

Παράγοντες που συμβάλουν στην εξέλιξη του θεατρικού παιχνιδιού είναι και η ηλικία των συμμετεχόντων, ο χώρος και ο διαθέσιμος χρόνος.

Τα στοιχεία που μπορούν να καλλιεργηθούν μέσω του θεατρικού παιχνιδιού είναι:

1. **Χαλάρωση.** Μαθαίνοντας να χαλαρώνεις την ένταση και να διώχνεις το σφιξίμο των μυών το σώμα αποκτά πλαστικότητα και μπορεί να εκφράσει καλύτερα το συναίσθημα.

2. **Συγκέντρωση.** Όταν επιτυγχάνεται μπορείς να ανταποκριθείς γρηγορότερα και σωστότερα στον συμπαίκτη και στις δοσμένες περιστάσεις (του παιχνιδιού, του ρόλου, του έργου, κλπ.)

■ **Άσκηση συγκέντρωσης:** Ανά ζεύγη. Οι συμπαίκτες κοιτάζουν ο ένας τον άλλο στα μάτια. Ο ένας κάνει μια κίνηση και ο άλλος χωρίς να χάσει την επαφή με τα μάτια του συμπαίκτη του ούτε στιγμή κάνει την ίδια κίνηση σαν καθρέφτης.

- *Άσκηση συγκέντρωσης:* Ανά ζεύγη. Κάθονται ο ένας απέναντι από τον άλλον. Ο ένας διηγείται μια ιστορία και ο άλλος είναι ο καθρέφτης του. Ο καθρέφτης πρέπει να συγκεντρωθεί στα χείλη του συμπαίχτη του και να προφέρει μαζί του τις λέξεις της διήγησης. Μετά από μερικά λεπτά προσπάθειας θα αντιστρέψουν τους ρόλους.

3. **Μνήμη των αισθήσεων & Συναισθηματική μνήμη.** Η συμμετοχή μας στη θεατρική πράξη με όλο μας το είναι, με τις εμπειρίες και τα βιώματά μας. Μαθαίνουμε να τα ανακαλούμε και να τα αποκαλύπτουμε.

- *Άσκηση:* Αρχίζουμε με χαλάρωση. Όταν όλοι έχουν χαλαρώσει λέμε στους μαθητές να κλείσουν τα μάτια τους και να αφήσουν ελεύθερη τη φαντασία τους. Τους λέμε να θυμηθούν ένα μέρος που πήγαιναν όταν ήταν παιδιά. Οδηγούμε με ερωτήσεις του τύπου: Τι είναι εκεί; Τι νιώθεις κάτω από τα πόδια σου; Τι βλέπεις δεξιά, αριστερά, πάνω; Είναι ζεστό; Κρύο; Τι μυρίζεις; Πόσο φως έχει; Τι αντικείμενα έχει; Τώρα θυμήσου μια συγκεκριμένη στιγμή σ' αυτόν τον χώρο. Γιατί πήγες εκεί; Γίνε πολύ συγκεκριμένος. Τι λέχθηκε; Πώς ένιωσες; Με όλα αυτά στο μυαλό σου, σήκω και περπάτα μέσα στον χώρο σιωπηλά, χωρίς να έρθεις σε επαφή με τους υπόλοιπους. Πήγαινε σε ένα σημείο όπου θα είσαι σε κείνον τον χώρο. Μην χαλάσεις την συγκέντρωσή σου. Μείνε εκεί μέχρι να ακούσεις «τέλος». Μετά το τέλος της άσκησης βάλτε τους μαθητές να συμπυκνώσουν ότι ένιωσαν με 2-3 φράσεις. Συζητήστε το.

4. **Αίσθηση αλήθειας.** Μαθαίνουμε να ξεχωρίζουμε το οργανικό από το φτιαχτό και προσποιητό παίξιμο.

- *Άσκηση:* Ας φανταστούμε ότι τρώμε ένα μήλο. Πριν κάνουμε στιδήποτε πρέπει να "δούμε" το μήλο στο χέρι μας. Το χρώμα του, το βάρος του. Να νιώσουμε τα δόντια μας να βυθίζονται στη σάρκα του. Να το νιώσουμε να διαλύεται καθώς το μασάμε και το καταπίνουμε. Ίσως ένα κομμάτι του πιάστηκε στο δόντι. Πώς το βγάζουμε. Εκτελέστε με υπομονή και επανάληψη. Συζήτηση.

5. **Δοσμένες περιστάσεις.** Ατομική και ομαδική δημιουργία μέσα σε συγκεκριμένες συνθήκες όπως αυτές καθορίζονται από ένα κείμενο (θεατρικό ή άλλο) ή από το μαγικό «εάν υποθέσουμε» του θεατρικού παιχνιδιού. Ο Κουν έλεγε ότι πριν παίξεις τον ρόλο σου πρέπει να μπορείς να απαντήσεις στις ερωτήσεις: Ποιος είμαι; Που είμαι; Τι θέλω; Καθώς στο θεατρικό παιχνίδι δεν μοιράζουμε ρόλους όπως γίνεται στο θέατρο, αλλά αυτός που συμμετέχει διαλέγει μόνος του έναν ρόλο, οι απαντήσεις στα τρία ερωτήματα προκύπτουν αυθόρμητα (όταν η συμμετοχή στο θεατρικό παιχνίδι δεν επισκιάζεται από την αυτοπροβολή μέσα στην ομάδα, όπου τότε οι καταστάσεις και οι αντιδράσεις υπερεκλογικεύονται και μια τάση καλιέπειας αναδύεται).

6. **Επαφή & επικοινωνία.** Μαθαίνεις να αντιδράς αυθόρμητα και αληθινά με τους συμπαίχτες σου. Αποκτάς συνείδηση του εαυτού σου, του άλλου και του χώρου γύρω σου.

Βιβλιογραφία & Αρθρογραφία

- ☞ *G. Faure-S. Lascar, Το θεατρικό παιχνίδι, Αθήνα, Gutenberg, 2001*
- ☞ *Λάκης Κουρετζής, Το θεατρικό Παιχνίδι, Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη, 1991*
- ☞ *Werner Müller, Παντομίμα, Αθήνα, Εκδόσεις Κάλβος.*
- ☞ *Werner Müller, Θέατρο του σώματος & commedia dell' arte, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 1996*
- ☞ *Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, Το Θέατρο στην Εκπαίδευση-Πρακτικά 2ου Συνεδρίου, Αθήνα, Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2002*
- ☞ *Υφυπουργείο Νέας Γενιάς & Αθλητισμού, Υλικό Α' Σεμιναρίου Θεατρικής Παιδείας, Σπέτσες, Αύγουστος 1983*
- ☞ *Bruce Robbins, Creative Dramatics in the Language Arts Classroom, 1988, ERIC Digest Number 7, http://www.ed.gov/databases/ERIC_Digests/ed297402.html*
- ☞ *Critical Links, Learning in the Arts and student academic and social development, Edited by Richard J. Deasy, Arts Education Partnership, 2002, <http://www.aep-arts.org>*